

Téma: **SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY
KKV-FEJLESZTÉS**

Időszak: 2013. június

Dátum: 2013. július 18.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	1
I. A KKV szektor általános jellemzése.....	3
1.1 Konjunktúra indexek	3
1.3 Európai Bizottság: KKV-k munkahelyteremtése a fő prioritása	5
1.2 MNB Hitelprogramja	7
1.4 e-Útdíj hitelprogram.....	8
II. Elemzések	9
2.1 Vállalkozások adminisztrációs terhei	9
3.2 Beruházások visszaesése a válság után a KKV szektorban	15
3.3 KKV-k export teljesítménye	17

Vezetői összefoglaló

A meghatározó bizalmi indexek aktuális értékei egyértelműen javuló tendenciát tükröznek mind a teljes vállalkozói körben, mind a szűkebb, kis- és közepes vállalkozói körben. Az Európai Unió több országában hasonló módszertannal végzett felmérés szerint mind a kiskereskedelemben, mint az építőiparban, mind a feldolgozóiparban javultak a várakozások. Magyarországon hasonló tendencia figyelhető meg, azzal a különbséggel, hogy az építőipari cégek bizalmi indexének emelkedése már egyértelműen trendszerűnek mondható. A K&H Bank KKV-k körében végzett felmérése szintén a vállalkozások várakozásainak javulását tükrözi.

A kereskedelmi bankok közleményei alapján elmondható, hogy továbbra is kiemelt érdeklődés kíséri az MNB júniusban indított Hitelprogramját. A deviza- és forinthitelek kiváltására egyaránt élénk volt a kereslet. Vélhetően az intézkedés is szerepet játszott abba, hogy javultak a vállalkozások várakozásai.

Az Európai Bizottság június végén fogadta el azt a jelentést, amely meghatározza a KKV-k munkahelyteremtése érdekében teendő legfontosabb kezdeményezéseket 2013-ban. A jelentés egységes keretbe foglalja a különböző területeken már megfogalmazott célokat és az azok elérése érdekében meghatározott eszközöket.

Az adminisztrációs terheket mérő nemzetközi összehasonlításokban Magyarország az utóbbi években kedvezőtlen helyezést ért el. A Kormány által 2011-ben elindított, adminisztrációs terhek csökkentését célzó intézkedéseinek ugyanakkor lassan láthatók az első eredményei: a tervezett intézkedések jelentős részét sikerült végrehajtani. A rendszerszintű megoldások, eljárási szabályok azonban még mindig hiányoznak, bár az Egyszerű Állam Program határozott lépéseket fogalmaz meg ezen a területen. A vállalkozások továbbra is komoly akadályozó tényezőként említik a „gazdasági szabályozás kiszámíthatatlanságát”, ami arra utal, hogy a megszűnő adminisztratív terhek újak születnek. Az elmúlt években az adó- és járulékszabályok változása alá volt rendelve a túlzott deficit eljárás megszüntetésére irányuló törekvéseknek. A költségvetési hiány csökkentésére tett lépések prioritást élveztek a szabályok egyszerűsítésével és az adó- és járulékszabályok állandóságával szemben. A túlzott deficit eljárás megszüntetése a következő időszakban lehetőséget adhat az adminisztratív terhek csökkentését előírányzó, széles társadalmi és szakmai egyetértés mellett megfogalmazott intézkedések, rendszerszintű szabályok érvényesítésének.

Magyarországon a KKV-k gazdasági teljesítménye a válságot követően jelentősen visszaesett. A gazdasági válság ugyanakkor legjobban a beruházások visszaesésében éreztette hatását. A GDP-hez viszonyított beruházási ráta a 2000-es évek elejére jellemző 25 százalékos szintről először lassan, majd a válságot követően gyorsuló ütemben csökkent 17 százalékra. A társasági adóbevallás adatai lehetőséget adnak arra, hogy a beruházások visszaesését méretkategóriánként is megvizsgáljuk. Az adatokból az látható, hogy a KKV szektor

beruházásainak csökkenése – a rendelkezésre álló 2011-es adatok alapján – nem állt meg. A válságból a nagyobb vállalkozások tudtak hamarabb talpra állni.

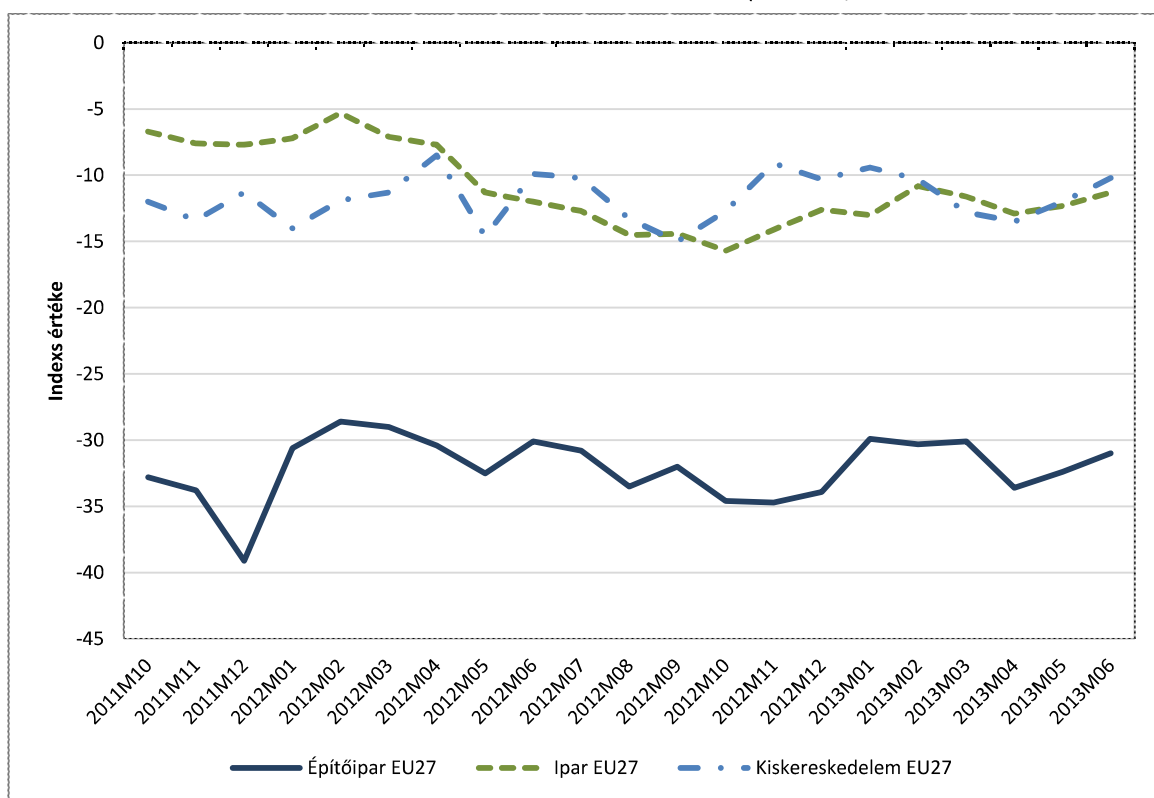
Az év kiemelt feladatának nevezte Varga Mihály a magyar kis- és középvállalatok exportnövekedésének elősegítését. Elemzésünkben bemutattuk a KKV-k exportpiaci részesedését méretkategóriák szerint. Jól látható, hogy van egy erős középvállalkozói kör, amely hatékonyan tud megjelenni a külföldi piacon. Ez a kör azonban nagyon szűkös. A cél egyszerre bővíteni ezt a közepes vállalkozói kört és stabil háttérrel biztosítani az „export-rutinnal” rendelkező és erős vállalkozói körnek. Nekik nem tanácsadásra van szükségük, hanem a hazai „háttér” megerősítésére, arra, hogy a belföldi piacon elért pozíciójuk stabil legyen és biztos alapot teremtsen a külpiaci terjeszkedéshez.

I. A KKV szektor általános jellemzése

1.1 Konjunktúra indexek

Az Európai Unió tagországaiban, a vállalkozások körében végzett bizalmi felmérések szerint májusban minden megfigyelt területen tovább javultak a várakozások. Az építőiparban, feldolgozóiparban és a kiskereskedelemben is folytatódott a májusban megkezdődött javulás.

1. ÁBRA: BIZALMI INDEXEK ALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON (MÉRLEG, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

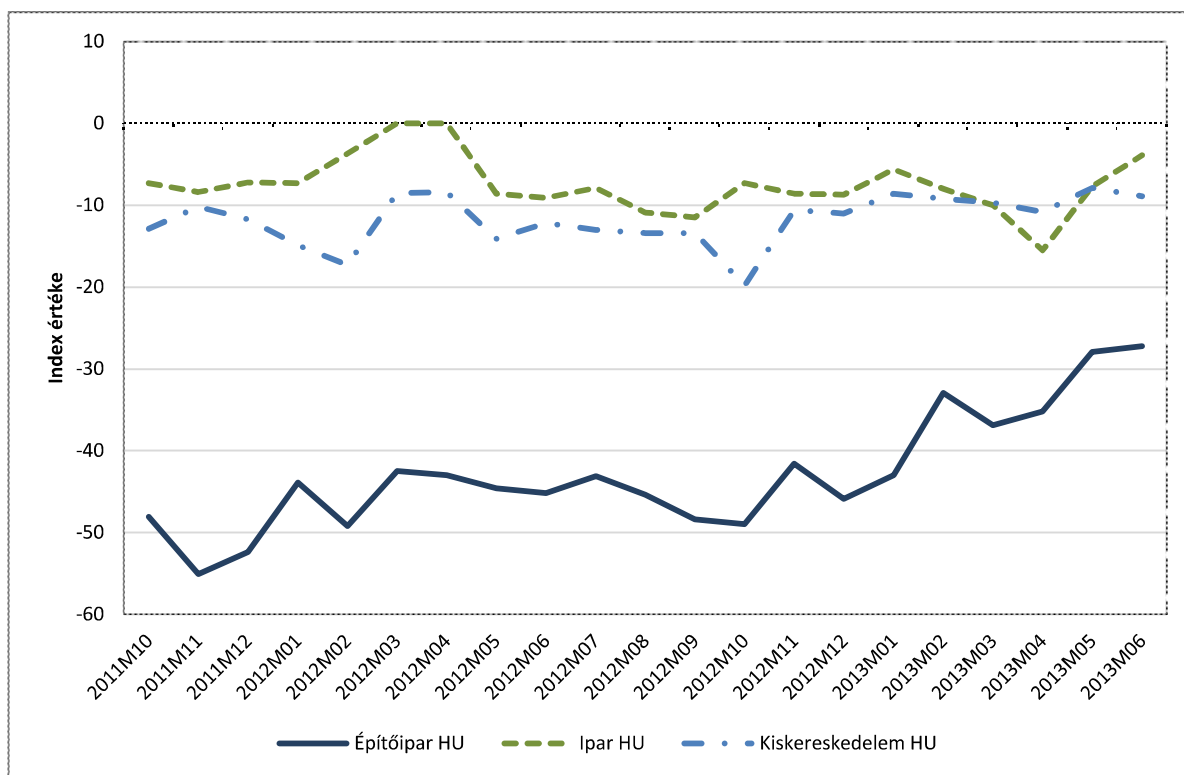
Forrás: Eurostat,

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teibs020&plugin=1>

A legpesszimistábbnak továbbra is az építőipari vállalkozások tekinthetők, de lassú javulás itt is megfigyelhető.

A magyarországi vállalkozások körében – azonos módszertannal – végzett felmérés ugyancsak a várakozások javulását tükrözi. Az építőiparban tevékenykedő cégek javuló bizalmi indexe már trendszerűnek tekinthető. Az elmúlt nyolc hónapban stabilan emelkedett ezen vállalkozások indexe.

2. ÁBRA: BIZALMI INDEXEK ALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON (MÉRLEG, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

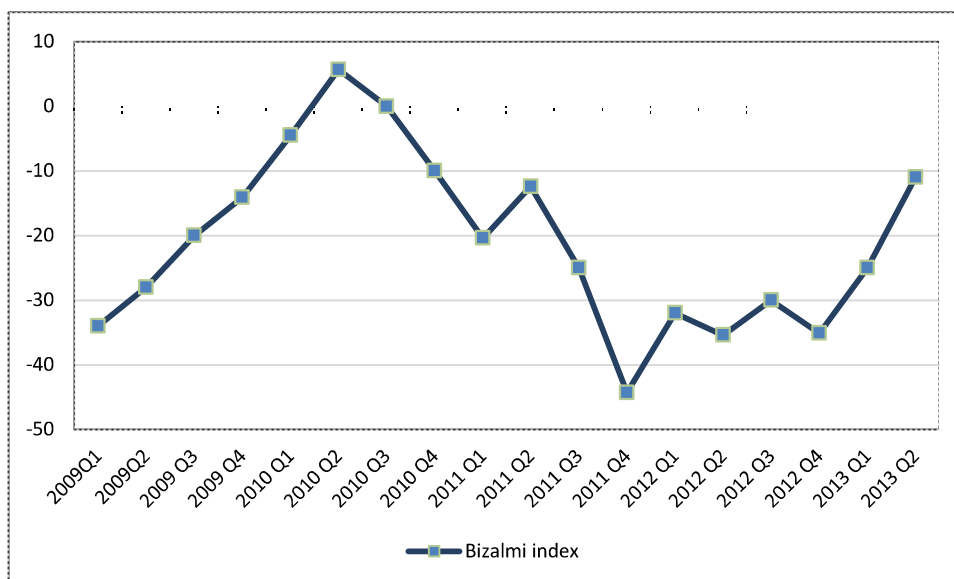
Forrás: Eurostat,

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teibs020&plugin=1>

A feldolgozóiparban és kiskereskedelemben kevésbé tekinthető trendszerűnek a javulás, de a bizalmi indexek értéke kétségtelenül javulást jelez. A feldolgozóipari cégek válaszaiból összeállított index megközelítette a pozitív tartományt.

A K&H Bank júliusban publikálta a magyarországi KKV-k aktuális gazdaságát várakozásairól készített felmérését. Az elemzés szerint a második negyedévben jelentősen javultak a magyarországi KKV-k várakozásai. A bizalmi index értéke továbbra is negatív, de az elmúlt két negyedévben folyamatos emelkedést mutatott. 2013. április-júniusában az index értéke mínusz 11 pontra emelkedett.

3. ÁBRA: K&H KKV BIZALMI INDEX

Forrás: K&H KKV felmérés

A Bank felmérése szerint majdnem mind a tíz részindex emelkedett. Kiemelkedően javultak a gazdaságpolitikára, versenyhelyzetre és vállalati hitelkamatokra vonatkozó várakozások. Mindezek mellett a cégvezetők egyre nagyobb aránya számít a közterhek csökkenésére is. Az ágazatokat tekintve az ipari, építőipari vállalkozások bizalma javult a leginkább, mintegy 22 ponttal, míg az agrárszektorban nem látható bizalomnövekedés. A várakozások javulása minden árbevétel-kategóriára jellemző, leginkább azonban a középvállalkozások várakozásai emelkedtek.

1.3 Európai Bizottság: KKV-k munkahelyteremtése a fő prioritás

Az Európai Bizottság június végén fogadta el azt a jelentést, amely fő prioritásként a KKV-k munkahelyteremtését jelöli ki és ehhez megfogalmazza és egységes keretbe foglalja a szükséges eszközöket, intézkedéseket.¹ 2013-ban a Bizottság a következő területeken fogalmaz meg kezdeményezéseket:

- Elősegíteni a finanszírozáshoz jutást,
- Vállalkozások növekedési potenciáljának javítása,
- Üzletszerzés a gyorsan növekvő – nem európai - régiókban,
- Adminisztratív terhek csökkentése,
- Európai vállalkozói hálózatok építése,
- Kézzelfogható tanácsok nyújtása a vállalkozásoknak.

A jelentés végül leszögezi, hogy nem tarja szükségesnek a KKV-k definíciójának felülvizsgálatát, amely több országban kezdeményeztek már. Kisebbségi javításokat, finomításokat elképzelhetőnek tart a meghatározáson, de továbbra is a 250 főnél kevesebb főt alkalmazó és 50 millió euró árbevételnél kevesebbet teljesítő vállalkozásokat tekintik KKV-nak.

¹ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-606_en.htm

Finanszírozáshoz jutás

A Bizottság 2013-ban egy egységes, vállalkozók számára könnyen áttekinthető portált hozott létre, amely minden ország vállalkozási számára elérhető. A honlapot a jövőben tovább fejlesztik, cél, hogy könnyen és egyszerűen találjanak megfelelő forrásokat a vállalkozások. A honlapon jelenleg az adott országra kattintva a támogatott hitelekkel és tőkebefektetésekkel kapcsolatos információk érhetők el áttekinthető táblázatos formában.²

További lépéseket szükséges tenni a késedelmes fizetések visszaszorítása és a határokon átnyúló adósság-behajtás egyszerűsítése területén.

Növekedési potenciál javítása

Európának több vállalkozóra van szüksége, hiszen az új vállalkozások új munkahelyeket teremtenek. Ezen a területen a vállalkozói képzés fejlesztésével lehet segíteni.

Üzletszerzés a gyorsan növekvő régiókban

A világ leggyorsabban fejlődő országai nem Európában vannak, ezért segíteni kell az európai vállalkozásokat abban, hogy piacokat szerezzenek ezekben a gazdaságokban. Afrika, Latin-Amerika és Ázsia egyaránt célpont lehet. Ennek érdekében üzleti képviselőket telepít az Európai Unió ezekben a régiókban és lépéseket tesz a vámok leépítése érdekében.

Adminisztratív terhek csökkentése

A Bizottság egyszerűsíteni kívánja a vállalkozások életét. Ennek érdekében az elmúlt hónapokban „roadshow” keretében meghatározták az európai vállalkozásokat leginkább terhelő tíz legfontosabb szabályt, amelyek felszámolása érdekében lépéseket kell tenni.

Európai vállalkozói hálózatok építése, fejlesztése

Az Enterprise Europe Network már most is több mint kétmillió vállalkozásnak ad tanácsot és segítséget évente, de fontos szerepet tölt be a KKV-kat érintő intézkedések visszacsatolásában is. A hálózat már most is 53 országban van jelen.

Tanácsadás a vállalkozásoknak

A jó gyakorlatok bemutatását, praktikus tanácsokat megfogalmazó kiadványok további terjesztésére van szükség.

² <http://europa.eu/youreurope/business/finance-support/access-to-finance/>

1.2 MNB Hitelprogramja

A kereskedelmi bankok közleményei alapján elmondható, hogy továbbra is kiemelt érdeklődés kíséri az MNB júniusban indított Hitelprogramját³. A deviza- és forinthitelek kiváltására egyaránt élénk volt a kereslet, bár pontos adatok még nincsenek a tényleges teljesítésekről.

A májusban kidolgozott konstrukciónak két fő célja van, mindkettőt 250-250 milliárd forinttal finanszírozza az MNB. Az egyik cél a devizaalapú hitelek kiváltása alacsony kamatozású forinthittel, a másik alacsony kamatozású új hitel nyújtása a kedvezményezetteknek. Az MNB hitelét a bankoknak vissza kell fizetniük akkor is, ha az ügyfél nem teljesít. A program legfontosabb indoka, hogy a vállalati, és ezen belül a KKV-hitelállomány Magyarországon 2008 óta csökken. Korábban erre a trendre mi is felhívtuk a figyelmet, és rámutattunk, hogy miközben a válság utáni két évben általános nemzetközi trend volt a vállalati hitelállományok csökkenése, 2011-től egyre több országban indult el a vállalati hitelezés bővülése.

A program keretében megkötött hitelszerződés alapján a kölcsön lehívására legkésőbb 2013. augusztus 29-ig van lehetőség. Az MNB ezt követően dönt a program esetleges meghosszabbításáról. Az már most látható, hogy a kereskedelmi bankok sikeresen tudják használni a portfóliójuk megtisztítására az olcsó forrást. A növekedési hitelprogram hitelállomány-növelő hatása áttételesen fog jelentkezni. A hiteleket a legjobb ügyfeleknek adhatják majd a bankok. Az így felszabaduló források juthatnak a kevésbé jó minőségű ügyfeleknek, és ezzel növekedhet a bankok hitelezési kapacitása.

Az utóbbi hetekben a sajtó sokat foglalkozott a KKV minősítésből adódó esetleges problémákkal⁴. Az állami támogatásokra vonatkozó előírások szerint ugyanis nem elég a vállalkozások létszámát, árbevételét és mérlegfőösszegét nézni, hanem ezeket az adatokat a kapcsolt és partner vállalkozásokkal is egybe kell számítani továbbá két évre visszamenőleg kell a feltételeknek megfelelni. A felvetéssel kapcsolatban fontos megemlíteni, hogy az uniós forrásból finanszírozott visszatérítendő és vissza nem térítendő támogatásoknál hasonló korlátok érvényesek, amivel a szabály megalkotói – elsősorban - azt akarták elkerülni, hogy egy nagyvállalat átmenetileg (különválással, létszám átcsoportosításával egy másik kapcsolt vállalkozásba stb.) KKV-nak tudjon minősülni. A korlát meghúzása tehát teljesen jogos és indokolt.

A másik felvetés, hogy a fenti KKV minősítésnek a hitel teljes futamideje alatt meg kell felelni. A sajtóhírek szerint ugyanakkor ezt a feltételt éppen a bankok kérték. „Állítólag a bankokkal folytatott konzultáció alapján forrott ki ez az iránymutatás, a hitelintézetek ugyanis tartottak attól, hogy egyes nagyvállalatok pusztán az olcsó hitel kedvéért időlegesen átalakulnak (vagy pl. elbocsátanak néhány főt), majd amikor már nem kell megfelelni a korlátozásnak, mindezt visszacsinálják.” – olvasható a portfolio.hu fent már hivatkozott írásában. Összességében tehát az előírás mögött is inkább a nagyvállalatok és KKV-k közti határvonal szigorú és egyértelmű határvonalának kijelölése áll.

³ <http://profitline.hu/hircentrum/hir/291496/Gyorsított-ugyintezes-segiti-a-vallalkozasok-hitelhez-jutasat>

⁴ http://www.portfolio.hu/vallalatok/penzugy/novekedesgatlot_keverték_matolcsy_ingyen_hitelebe.186739.html

1.4 e-Útdíj hitelprogram

Az elektronikus útdíj bevezetésével párhuzamosan az NGM kedvezményes forgóeszközhitel konstrukciót dolgozott ki a KKV fuvarozók számára. A hitelkonstrukció lényege, hogy 4 százalékos állami kamattámogatás mellett, legfeljebb BUBOR+1,5 százalékos kamaton juthatnak kizárólag útdíj fizetésére használható hitelhez a fuvarozók. A hitelhez teljes állami kezességvállalás társul. A támogatott konstrukcióval a kormány biztosítani kívánja a fuvarozást végző kisvállalkozások likviditását arra az esetre is, ha az útdíj fizetése nehézséget okozna.

A hitelt fuvarozással foglalkozó kis- és középvállalkozások vehetik igénybe, útdíjköteles gépjárművenként 1 millió forintos, rulírozó hitelkerettel, 1 éves futamidőre. A hitelkeret az 1 év leteltekor több ízben meghosszabbítható, de új hitel megkötésére legkésőbb 2015. július 1-ig van csak lehetőség.

II. Elemzések

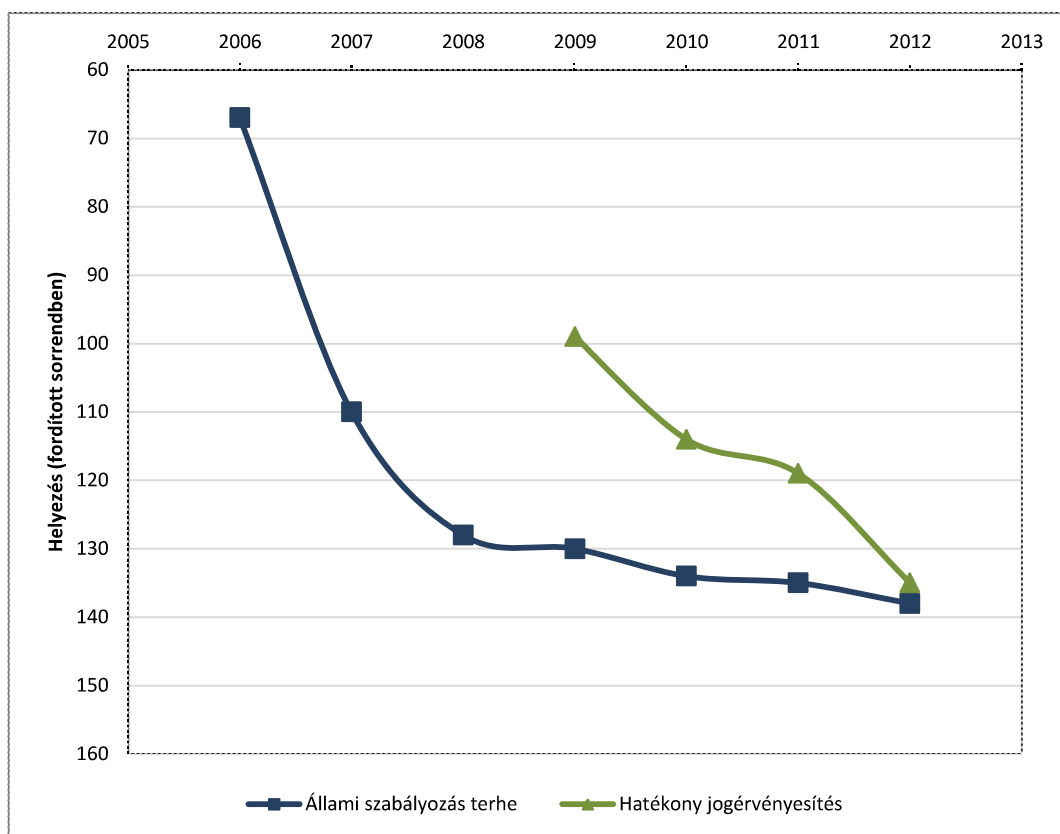
2.1 Vállalkozások adminisztrációs terhei

Az adminisztrációs terheket mérő nemzetközi összehasonlításokban Magyarország az utóbbi években kedvezőtlen helyezést ért el és a kérdőíves felmérésekben is „előkelő” helyen említik a vállalkozás növekedését akadályozó tényezőként a magas adminisztrációs terheket a cégvezetők⁵. Az Egyszerű Állam Program és a Magyar Zoltán Program jelentősen hozzájárulhat a vállalkozások életét nehezítő bürokratikus szabályok csökkentéséhez, de fontos, hogy az egyszeri intézkedések mellett azok az eljárási szabályok is „megszilárduljanak”, amelyek csökkentik a terhek újratermelésének lehetőségeit.

A Világ gazdasági Fórum versenyképességi indexe szerint Magyarország a 2000-es évek második felében jelentősen hátrébb sorolódott. Az állami szabályozás terhe című alindex szerinti rangsorban, melyet 2006 óta mérnek, Magyarország évről évre egyre hátrébb szerepel. 2006 óta összesen 71 helyet csúszott vissza hazánk a rangsorban, 2012-ben a 138. helyen szerepel, ez 11 hellyel rosszabb pozíció, mint a visegrádi országok átlaga. Hasonló tendencia érvényes a hatékony jogérvényesítés (gyakorlatilag a hatósági eljárás érdemi megfellebbezhetősége) alindex szerinti rangsorban elfoglalt helyünkre is. Magyarország a 2009-óta elérhető adatok szerint egyre hátrébb sorolódik, 2012-ben a 138. helyen szerepel, a visegrádi országok átlagánál nyolc hellyel hátrébb.

⁵ Jelen fejezet támaszkodik a Századvég Gazdaságkutató Zrt. által készített, társadalmi egyeztetés alatt álló „Kis- és középvállalkozások stratégiája 2014-20” c. dokumentum eredményeire

4. ÁBRA: MAGYARORSZÁG HELYEZÉSE A WEF VERSENYKÉPESSÉGI RANGSORÁBAN KÉT ALINDEX SZERINT

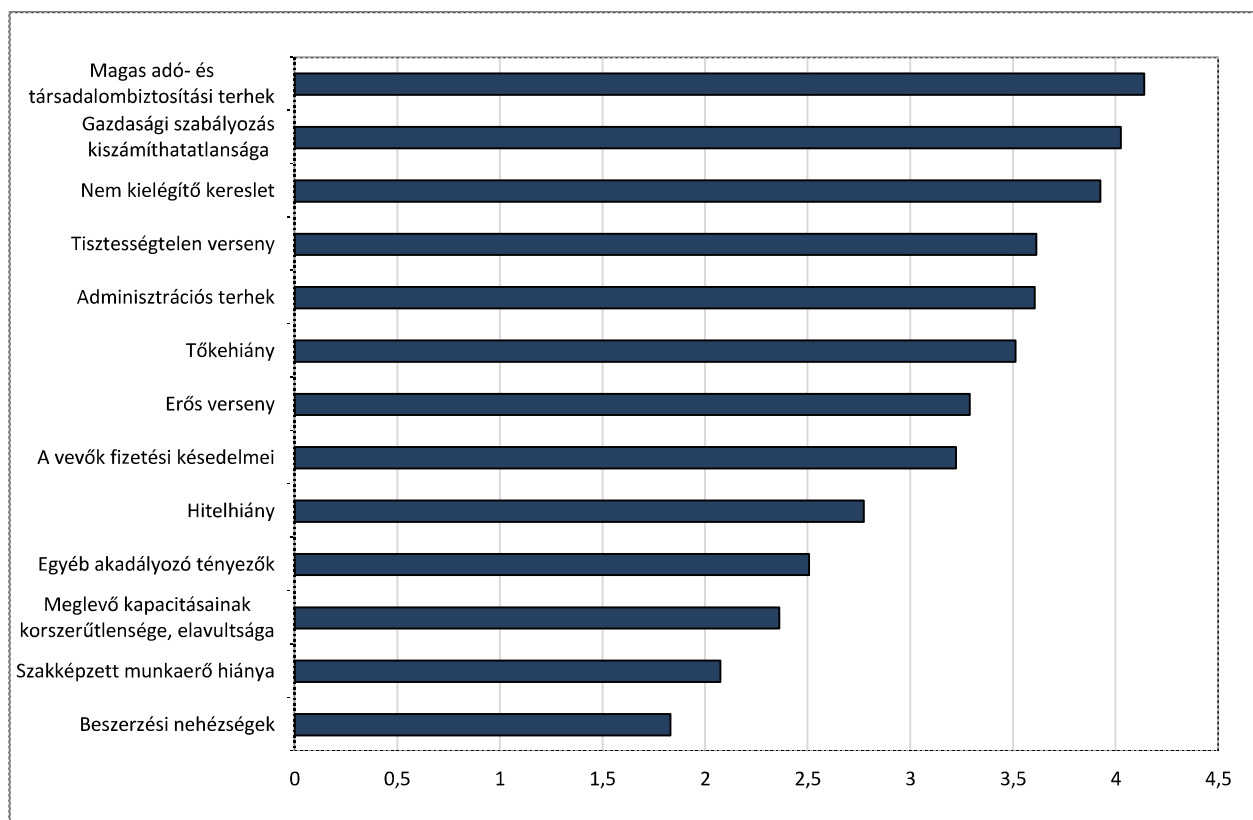

Forrás: www.weforum.org

A szintén nemzetközi versenyképességi elemzéseket végző svájci IMD 2012-ben megjelent összesített rangsora szerint Magyarország a vizsgált nyolc év alatt 12 helyet csúszott hátra. A Bürokrácia alindexben („A bürokrácia mennyire hátráltatja az üzleti tevékenységet?”) a 41. helyen szerepel Magyarország, 5 hellyel lemaradva a visegrádi országok átlagától.

A Századvég Gazdaságkutató Zrt. március-áprilisban végzett kérdőíves felmérést a KKV-k körében. A növekedését akadályozó tényezők között a vállalkozások ötödikként említik a magas „adminisztrációs terheket”, de érdemes kiemelni a második helyen szereplő „gazdasági szabályozás kiszámíthatatlanságát”.

5. ÁBRA: A VÁLLALKOZÁSOK NÖVEKEDÉSÉT AKADÁLYOZÓ TÉNYEZŐK

Forrás: Századvég kérdőíves felmérés, 2013. március-április

Különböző felmérések szerint a vállalkozások adminisztratív költségei az uniós átlagot meghaladó GDP 6,8 százalék⁶ és 10,5 százaléka között⁷ alakulhattak az elmúlt években. Az adminisztratív terheket (a költségeknél szűkebb kör) a GDP 3,1 százalékára becsülték 2010-ben a Deloitte szakértői, míg az Európai Unióban ez az érték 1,9 és 2,6 százalék között mozog.

Adminisztratív teher és adminisztratív költség⁸

A vállalalkozási költségek pénzügyi, megfelelési és adminisztratív költségekre oszthatók. Az adminisztratív költségek a jogszabályi kötelezettség alapján előírt adatszolgáltatási kötelezettségek teljesítéséhez azok betartásához köthető költségeket tartalmazzák.

Ezek a költségek további két részre bonthatók. Egy részüket a vállalkozások jogszabályi előírás nélkül is elvégeznék, más részüket viszont csak a jogszabályi előírás miatt teljesítenék. Ez utóbbi kört nevezzük adminisztratív költségnek. A KKV Stratégiában idézett Deloitte tanulmány⁹ figyelembe veszi az adminisztratív költségek és adminisztratív terhek definíciója közötti különbséget, és megállapítja, hogy az összes adminisztrációs költség körülbelül 25%-a adminisztratív teher. Számszerűsítve, a teljes adminisztratív költség 2010-ben 2800 milliárd forint volt nemzetgazdasági szinten, míg e költségeken belül a vállalkozások által „feleslegesnek” tartott adminisztratív terhek mintegy 800 milliárd forintot tettek ki, ami a GDP 3,1 százaléka (az uniós átlag 1,9-2,6 százalék körüli).

⁶ Kox, H. [2005]: Intra-EU differences in regulation-caused administrative burden for companies. CPB Memorandum 2005/136.

⁷ Deloitte [2010]: Áttekintő vizsgálat az államigazgatási szabályozásból fakadó vállalkozói adminisztratív terhek teljes köréről, illetve egyes fókuszterületekkel kapcsolatosan részletes felmérések elkészítése. Deloitte Zrt.

⁸ Forrás: Kis- és középvállalkozások stratégiája 2014-20, társadalmi egyeztetésre készített tervezet

⁹ Deloitte [2010], lásd korábbi lábjegyzet

A KKV Stratégiában is idézett Kox tanulmány¹⁰ a Holland Királyágban kifejlesztett mikroökonómiai megközelítésre épül (Standard Cost Model). Az SCM lényege, hogy a jogszabályi kötelezettségek teljesítéséhez köthető adminisztratív terheket részletekig lebontott lépésekre bontják (papír beszerzése, kitöltése stb.). A lépésekhez időegységeket, költségeket rendelnek, amik összegéből kapjuk meg a teljes adminisztratív költséget.

A fent vázolt problémák kezelésére a Kormány 2010-ben az adminisztrációs terhek csökkentésére tett lépéseket (tíz kisadó kivezetése, alkalmi foglalkoztatás egyszerűsítése, egyszerűsített végelszámolás bevezetése, könyvvizsgáló értékhatár leszállítása stb.), de az átfogó program 2011-ben indult. A Magyar Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program 2014-2020-as időszakra fogalmaz meg közigazgatás-fejlesztési stratégiát, melynek egyik átfogó fókuszja az adminisztratív terhek csökkentése. A program két ágon indult: a lakossági terhek csökkentését a KIM, a vállalkozások bürokratikus szabályainak egyszerűsítését az NGM koordinálja. A két intézkedéscsomag 2012 tavaszától kezdődően egységes irányítás és monitoring mellett, Magyar Egyszerűsítési Program néven folytatódott.

A vállalkozások szempontjából legfontosabb lépéseket a Magyar Program részeként az Egyszerű Állam Program fogalmazza meg. A programban megfogalmazott 114 intézkedést széles szakmai és társadalmi egyeztetést követően határozták meg. Az Egyszerű Állam Program kijelöli a vállalkozásokat terhelő adminisztrációs költségeket csökkentő kormányzati tevékenységek irányait, megfogalmazza a végrehajtás lépéseit és megteremti annak szervezeti kereteit. Egyrészt konkrét intézkedéseket fogalmaz meg annak érdekében, hogy a vállalkozások bürokratikus kiadásai 500 milliárd forinttal csökkenjenek. Másrészt meghatározza egy olyan rendszer működési elveit és kialakításának feladatait, amelyik megakadályozza a vállalkozói adminisztrációs költségek és kockázatok növekedését.

Az Egyszerű Állam fő beavatkozási területei:¹¹

- Adózáshoz kapcsolódó adminisztráció egyszerűsítése
- Számviteli szabályozás egyszerűsítése
- Hatósági tevékenységek adminisztrációs terheinek csökkentése
- A fejlesztési célú pályázatokhoz és a közbeszerzésekhez kapcsolódó adminisztráció egyszerűsítése
- Egyes ágazatokra vonatkozó szabályozás egyszerűsítése
 - o Agrárgazdaságra és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó szabályozás egyszerűsítése
 - o A környezetvédelmi és a termékdíj-szabályozás további egyszerűsítése
 - o A fuvarozáshoz kapcsolódó adminisztráció egyszerűsítése
- Az állam működésének elektronizálására irányuló intézkedések
- A beruházások engedélyezésének gyorsabbá és kiszámíthatóbbá tétele
- Foglalkoztatás adminisztrációs költségeinek csökkentése
- A vállalkozói jogérvényesítés feltételeinek javítása

¹⁰ Kox, H. [2005], lásd korábbi lábjegyzet

¹¹ „Kis- és középvállalkozások stratégiája 2014-20” társadalmi egyeztetésre készített tervezet

- Az adminisztratív terhek további folyamatos csökkentését elősegítő, rendszerszintű intézkedések

Az adminisztratív terhek „újratermelődését” az Egyszerű Állam program adminisztratív terhek további folyamatos csökkenését elősegítő, rendszerszintű intézkedések hivatottak biztosítani. A Program megvalósulását figyelemmel kísérő Magyar Zoltán Egyszerűsítési Munkacsoport a 2012-ben 8 intézkedést törölt a listáról, a 2013. február 26-ig bezáróan 93 intézkedést tekintett lezártnak, 10 intézkedés lezárására várhatóan 2013 végéig kerül sor, 3 intézkedés pedig teljes mértékben 2014-ben zárható majd le. A megvalósult intézkedéseket bevezető jogszabályok jelentős része a közelmúltban lépett életbe, az egyik legfontosabb területnek tekinthető állami elektronikus szolgáltatások többsége pedig 2013 őszén indul csak el, ezért ezek hatását a vállalkozások még kevésbé érzik.

A KKV szektor adózáshoz kapcsolódó adminisztrációs terheit a Munkahelyvédelmi Akcióterv keretében bevezetett két új adónem csökkenthetné még jelentősen. 2013. január 1-jétől a kisadózó vállalkozók tételes adója (KATA) a hatálya alá bejelentkezett vállalkozások adminisztrációs terheit a töredékére csökkentette, valamint az érintett vállalkozások adóterhelésében is érdemi csökkenést eredményezhet. A kisvállalkozói adó (KIVA) főként az élőmunka-igényes tevékenységet folytató kisvállalkozások adóterhelését mérsékli és ösztönöz a foglalkoztatás növelésére. Ez utóbbi adó ugyanakkor nem feltétlenül szolgálja az adminisztrációs terhek csökkentésének célját, hiszen az ezt az adónemet választó adózóknak párhuzamosan kell két nyilvántartást vezetni: egyrészt a számviteli szabályok szerint, másrészt az adó megállapításához szükséges pénzforgalmi szemléletben. Az új kisadók – elsősorban a KIVA - hatálya alá az eredeti várakozásoknál eddig kevesebben jelentkeztek be, ami mögött feltehetően az adminisztrációval kapcsolatos nehézségek is szerepet játszottak.

Az adminisztrációs terheket csökkentő intézkedések jelentős részét sikerült megvalósítani, az eljárásrendi, „rendszerszintű” intézkedések bevezetése ugyanakkor még várat magára. A legfontosabb ugyanakkor az lenne, hogy a programban egyébként pontosan megfogalmazott, a szabályok újratermelését megakadályozó intézkedések is megvalósuljanak.

Az Egyszerű Állam Program rendszerszintű intézkedései¹²

106. Az adminisztrációs terheket feleslegesen növelő javaslatok kiszűrése – A jövőben minden, a vállalkozói üzleti környezetet befolyásoló, előkészítés alatt álló jogszabály vagy más kormányzati döntés esetében sor kerül a vállalkozói adminisztratív terhekre gyakorolt hatások előzetes vizsgálatára .

107. A vállalkozói adminisztratív terhek növelésével együtt járó előterjesztéseket a Kormány csak úgy veszi napirendjére, ha abban az adminisztrációs terhek növekedésének elkerülhetetlensége és indokoltsága tételesen alá van támasztva. A Kormány döntéseit előkészítő testületek az adminisztratív terhek növekedésének tényére külön felhívják a Kormány figyelmét, és annak indokoltságát megerősítik.

¹² Forrás: Egyszerű Állam Vállalkozói Bürokráciacsökkentő Program

108. A prudens működést és a kormányzattal a közös gazdaságpolitikai célok teljesítése érdekében működési és teljesítményvállalásokra épülő együttműködést kiépítő vállalkozások számára a hatósági eljárások ügyfélbarát intézését támogató versenyképességi szerződések rendszerének kialakítása.

109. A vállalkozói szektorral együttműködésben évente jelentés készül a Kormány számára, amely beszámol az adminisztratív terhek csökkentésére irányuló kezdeményezések előrehaladásáról, és általában a kormányzati és a bírósági működés vállalkozói adminisztratív terhekre gyakorolt hatásáról.

110. A vállalkozói szektortól és a kormányzati szereplőktől érkező javaslatokra, illetve szakértői elemzésekre és nemzetközi tapasztalatokra építve évente javaslatcsomag (akcióterv) készül a vállalkozások adminisztratív terheinek további csökkentésére.

111. A jogalkotási és hatósági munkával kapcsolatos folyamatos vállalkozói visszacsatolást lehetővé tévő – internetes felületre és rendszeres fórumokra épülő – konzultációs rendszer, illetve külön vállalkozói tanácsadói panel fog működni, amely lehetővé teszi a vállalkozói szektor szempontjainak megjelenítését a kormányzati munka során.

112. A vállalkozók adminisztrációs terheinek növelését megelőző, illetve korlátozó jogszabály-előkészítési és jogalkalmazási eljárások, gyakorlatok kerülnek kialakításra és terjesztésre.

113. A jogszabályi környezet stabilitását szolgáló, az üzleti környezetet negatívan befolyásoló gyakori jogszabály-módosítások lehetőségét korlátozó jogalkotási eljárások kerülnek kidolgozásra és alkalmazásra.

114. A vállalkozók adminisztrációs terheinek csökkentésével kapcsolatos kormányzati feladatokat ellátó, illetve koordináló szervezeti egység kerül felállításra.

A fenti intézkedések jelentősen hozzájárulhatnak a szabályozás kiszámíthatatlanságának csökkentéséhez is, amely a fenti hivatkozott kérdőíves felmérésben komolyan akadályozza a vállalkozások növekedését. Hozzá kell tenni, hogy az elmúlt években az adó- és járulékszabályok változása alá volt rendelve a túlzott deficit eljárás megszüntetésére irányuló törekvésének. A költségvetési hiány csökkentésére tett lépések prioritást élveztek a szabályok egyszerűsítésével és az adó- és járulékszabályok állandóságával szemben. A túlzott deficit eljárás megszüntetése lehetőséget adhat a rendszerszintű szabályok érvényesítésének.

3.2 Beruházások visszaesése a válság után a KKV szektorban

Magyarországon a KKV-k gazdasági teljesítménye a válságot követően jelentősen visszaesett. A kilábalás az európai országok többségében tapasztaltnál lassú, a válság előtti szintet még nem sikerült elérni. A veszteséges vállalkozások aránya minden méretkategóriában megugrott és még nem látható a „visszarendeződés”.

A kereslet szűkülése mellett a romló finanszírozási környezet is nehezítette a vállalkozások helyzetét. A kereskedelmi bankok mérlegalkalmazkodása, a portfóliók tisztításának kényszere, a növekvő kockázatkerülés mind hozzájárultak a hitelkínálat visszaeséséhez.

1. TÁBLÁZAT: A VESZTESÉGES KETTŐS KÖNYVVITELŰ VÁLLALKOZÁSOK ARÁNYA LÉTSZÁM-KATEGÓRIÁNKÉNT

	2008	2009	2010	2011
0-1 fő	36,4	41,0	39,9	38,9
2-9 fő	30,3	36,0	34,4	34,0
10-49 fő	20,9	25,0	21,8	22,1
Mkv átlag	32,4	37,6	36,2	35,7
50-249 fő	21,5	23,9	20,3	21,9
KKV átlag	32,2	37,4	36,0	35,5
250 főnél nagyobb	28,1	28,1	23,3	24,6
Átlag	32,2	37,4	35,9	35,5

Forrás: Adóbevallások alapján

A gazdasági válság ugyanakkor legjobban a beruházások visszaesésében érezte hatását. A GDP-hez viszonyított beruházási ráta a 2000-es évek elejére jellemző 25 százalékos szintről először lassan, majd a válságot követően gyorsuló ütemben csökkent 17 százalék alá¹³. A beruházások csökkenő tendenciája tehát nem új keletű dolog a hazai gazdaságban. Jelenleg nem a tendencia a legnagyobb probléma, hanem az a tény, hogy a komoly uniós társfinanszírozású projektek ellenére is (amelyek beruházás növelő hatása nem elhanyagolható) lassan a hazai beruházások nem érik el még az elégséges szintet sem. Összehasonlításként érdemes megemlíteni, hogy a szűkebb régióban a beruházási ráta 20-25% között van.

A társasági adóbevallás adatai lehetőséget adnak arra, hogy a beruházások visszaesését méretkategóriánként is megvizsgáljuk (2011-re érhető el az utolsó adatbázis).

¹³http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_mnbszemle/mnbhu-msz-201301/martonosi.pdf

2. TÁBLÁZAT: AZ ADÓÉVBEN AKTIVÁLT BERUHÁZÁSOK A KETTŐS KÖNYVVITELŰ VÁLLALKOZÁSOKNÁL LÉTSZÁM-KATEGÓRIÁNKÉNT (MRD FT)

	2007	2008	2009	2010	2011
0-1 fő	394,0	625,0	565,6	352,9	317,3
2-9 fő	423,0	554,5	575,6	710,1	378,0
10-49 fő	625,0	673,2	874,1	451,3	612,5
Mkv összesen	1442,0	1 852,6	2 015,4	1 514,4	1307,8
50-249 fő	590,0	568,4	880,4	536,1	529,5
KKV összesen	2032,0	2 421,1	2 895,8	2 050,5	1837,3
250 főnél nagyobb	1783,0	1 186,1	1 069,8	984,4	1246,8
Összesen	3815,0	3 607,1	3 965,6	3 034,9	3084,1

Forrás: Adóbevallások alapján

A táblázat alapján jól látható, hogy az egyébként is zsugorodó „tortán” belül jellemzően a KKV-k részaránya mérséklődött. Míg 2008-ban a beruházások 67 százalékát adták a KKV-k (ezen belül az 50 fő alatti vállalkozások beruházásai tették ki a teljes összeg 51,4 százalékát), addig ez az arány 2011-re 60 százalék alá csökkent (50 fő feletti vállalkozásoknál 42,4 százalékra).

3. TÁBLÁZAT: A BERUHÁZÓ VÁLLALKOZÁSOK ARÁNYA LÉTSZÁM-KATEGÓRIÁNKÉNT (SZÁZALÉK)

	2008	2009	2010	2011
0-1 fő	29,0	26,7	25,6	26,2
2-9 fő	48,7	45,6	44,4	44,9
10-49 fő	69,4	67,6	66,6	67,4
MKV összesen	40,9	37,8	36,5	36,7
50-249 fő	80,0	79,5	78,7	78,5
KKV összesen	41,6	38,4	37,1	37,3
250 főnél nagyobb	86,4	82,8	85,0	85,5
Összesen	41,7	38,5	37,2	37,4

Forrás: Adóbevallások alapján

A tendenciákat vizsgálva megfigyelhető, hogy a nagyvállalkozásoknál (250 fő feletti) nagyobb volt a visszaesés, de gyorsabb a felzárkózás. A KKV szektorban ugyanakkor jóval elnyújtottabban éreztette a válság a hatását, a 2011-re vonatkozó adatokban még nem lehetett látni a javuló tendenciát. 2011-ben enyhe növekedés figyelhető meg a KKV szektor beruházási aktivitásában, ez azonban a mikro-vállalkozások körében jelentkezett – így volumenében alacsony.

3.3 KKV-k export teljesítménye

Az év kiemelt feladatának nevezte Varga Mihály a magyar kis- és középvállalatok exportnövekedésének elősegítését az NGM által szervezett Külpiaci Értekezlet nyitóelőadásában. A célok között említette a miniszter a KKV-k nemzetköziesedésének elősegítését. Ezzel kapcsolatban érdemes áttekinteni a KKV-k exportra vonatkozó adatait.

4. TÁBLÁZAT: EXPORT ÁRBEVÉTEL MEGOSZLÁSA A KETTŐS KÖNYVVITELT VEZETŐ CÉGEK KÖZÖTT MÉRETKATEGÓRIÁNKÉNT

	2008	2009	2010	2011
0-1 fő	4.8%	4.8%	3.8%	3.3%
2-9 fő	6.6%	6.8%	5.4%	5.4%
10-49 fő	11.6%	12.2%	12.1%	11.4%
50-249 fő	14.0%	17.1%	15.8%	17.4%
250 főnél nagyobb	62.9%	59.1%	63.0%	62.5%

Forrás: Adóbevallások alapján

A hazai KKV- piaci hatóköre meglehetősen kicsi, kérdőíves felmérések szerint 80 százalékuk fő piaca a megyehatáron belül van. Ez különösen jellemző a lakosságnak értékesítő vállalkozásokra. A külpiaci jelenlét nagyon alacsony mértékű, a vállalkozások alig több mint másfél százaléka tekinti az exportot fő piacának. A piaci hatókör szintén részben méretgazdaságossági kérdés; egy kis cégnek kis volumenű tranzakcióihoz nem gazdaságos fenntartania egy nagyobb értékesítési szervezetet, főleg nem külföldön. A kis cégek számára a piaci expanzió lehetősége akkor nyílik meg, ha a vállalati méret növekedésével is együtt jár.

Ha azt vizsgáljuk, hogy mi lehet KKV-k viszonylag alacsony exportteljesítményének oka, akkor mindenképpen meg kell különböztetni a kkv-belüli illetve a környezeti okokat. Ez utóbbiakat a Struktúra fejezetben tárgyaljuk.

A KKV-n belüli okokat legegyszerűbben az exportálás folyamatának végigkísérésével lehet megtalálni.¹⁴ A folyamat néhány főbb állomásai: exportképes termék/ szolgáltatás kiválasztása; piaci igény felmérése a megcélzott országokban; versenyképes ár meghatározása; üzleti terv készítése arra vonatkozóan, hogy a kívánt minőségben és mennyiségben legyártott/nyújtott szolgáltatás (megfelelő infrastruktúrával, logisztikával megtámogatva) fenntartható módon, jövőbeni gazdasági feltételek mellett üzletileg eredményes lesz-e; ha az üzleti terv működik, bele lehet vágni a dologba, ha nem, akkor újratervezés vagy más ötlet keresése következik.

Ennek és a valóságban sokkal több lépcsőből álló folyamatnak a lebonyolításához számos – a KKV-kben jellemzően nem rendelkezésre álló - ismeretre, tőkeerőre, versenyképes gyártási/szolgáltatási minőségre, vezetési kultúrára és még sok más tényezőre van szükség. Jelen stratégiának olyan eszközöket kell bemutatnia, amelyek ezek mindegyikében célzott és hatásos segítséget nyújtanak. A kkv-k többségénél ugyanakkor:

¹⁴ A folyamat ismertetése a Századvég Gazdaságkutató Zrt. által készített „Kis- és középvállalkozások stratégiája 2014-20” c. dokumentumban foglaltakra épül

- hiányzik a külpiacok naprakész ismerete, az exporttevékenység beindításához szükséges kapcsolatrendszer;
- nincs meg a nemzetközi beágyazottság, aminek révén másokkal együtt lehetne exportpiacokon fellépni;
- a termék/szolgáltatás nyújtásával, fogyasztóhoz való eljuttatásával kapcsolatban nincsenek innovatív elképzelések, amelyek manapság elengedhetetlenek a sikerhez;
- nincs megfelelő tőkeerő az export termőre fordulását megelőző – adott esetben évekig tartó – folyamat finanszírozásához;
- nem vált rendszeres gyakorlattá reális üzleti tervek készítése illetve az azokat megalapozó költségkimutatások és bevételi előrejelzések használata;
- sem a külső környezet sem a kialakult vezetési kultúra nem segíti az olyan hosszabb távú, stratégiai célok megvalósítását, mint pl. új külpiacok meghódítása, exportbővítés, stb.

Jól látható, hogy van egy erős középvállalkozói kör, amely hatékony tud megjelenni a külföldi piacon. Ez a kör azonban nagyon szűkös. A cél tehát egyszerre bővíteni ezt a közepes vállalkozói kört, minél több kisvállalkozást kell abban segíteni, hogy külső piacra lépjen. Ezen a területen a közvetett exporttal, a beszállítói programokkal lehet eredményeket elérni.

Másrészt stabil „hátteret” kell biztosítani annak a jelenleg még szűk közepes méretű, „exportrutinnal” rendelkező vállalkozói körnek, amelyek növekedési teljesítménye meghatározó a szektoron belül. Nekik nem tanácsadásra van szükségük, hanem a hazai „háttér” megerősítésére, arra, hogy a belföldi piacon elért pozíciójuk stabil legyen és biztos alapot adjon a külpiaci terjeszkedéshez.